

Володимир САВЧУК

*здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня,
Прикарпатський національний університет імені Василя
Стефаника*

ORCID:

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ СФЕР КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ ТА ЇЇ КРИТЕРІЇ

Звичайно, одним із найважливіших питань при вивченні кримінально-правової політики є проблема її структуризації, виділення відповідних її сфер на основі певних критеріїв чи принципів.

Абсолютно незаперечним є той факт, що кримінально-правова політика вже є певною складовою політики в сфері боротьби зі злочинністю, яка, в свою чергу, входить в загальнодержавну правову політику. Відповідно, варто вказати на певні моменти, які дозволяють виділяти цей ланцюжок.

Як вказує П. Л. Фріс, будь-яка політика, включаючи кримінально-правову, є відображенням інтересів правлячих груп суспільства. Автор підкреслює, що ці інтереси матеріалізуються у відповідних нормативних актах, де визначені певні положення чи процедури, адже в процесі реалізації всієї державної політики чи окремої її складової філософська категорія інтересу трансформується в конкретні правові норми [1, с. 52].

Однак, автор звертає увагу ще на один важливий момент. Саме конкретизований інтерес може слугувати тим узагальнюючим елементом, який дозволяє проводити структуризацію загальнодержавної правової політики. Вчений говорить, що «...інтерес у правовій політиці за своєю структурою теж не є однорідним. Він включає у себе різноманітні інтереси, які пов'язані із досягненням цілей в окремих сферах, які регулюються різними галузями системи національного права. Це дає підстави ставити питання про існування інтересів у сферах державно-правової політики: цивільно-правової політики, адміністративно-правової політики та ін., які являють собою галузі правової політики, що відповідають системі галузей права...» [1, с. 52-53]. Відповідно, у цій системі «...особливе місце займає загальна політика у сфері боротьби із злочинністю, яка являє собою симбіоз кількох галузей правової політики, що об'єднані одним спільним інтересом – зниженням рівня злочинності у суспільстві...» [1, с. 53].

Отож, саме інтерес може вважатися тим узагальненим критерієм, на основі якого здійснюється виділення та внутрішня структуризація політики у сфері боротьби із злочинністю.

Спробу виділення окремої сфери кримінально-правової політики (в сфері протидії злочинам, що вчиняються із застосуванням насильства) зробив І. В. Козич. Автор запропонував у якості можливого критерію систематизації кримінально-правової політики використати загально-прийнятий поділ галузі права (як і науки, що вивчає цю галузь) на Загальну та Особливу (спеціальну) частину [2].

У зв'язку з цим автор пропонує виділяти загально-кримінальні та спеціальні сфери кримінально-правової політики в сфері протидії злочинності, причому загально-кримінальні сфери визначають стратегічні і тактичні напрямки розвитку інститутів кримінально-правових інститутів, які мають вплив на будь-який вид злочинності: насильницьку, корисливу і т.п.) [3, с. 91-92].

Серед загально-кримінальних сфер кримінально-правової політики автор виділяє в т.ч. політику в сфері протидії незакінченій злочинній діяльності [3, с. 92].

Повністю підтримуючи зазначений підхід, все ж таки варто відмітити, що простого поділу Кримінального кодексу на Загальну та Особливу частину явно недостатньо для виділення загальних та спеціальних сфер кримінально-правової політики. Необхідно виробити й інші критерії, за допомогою яких сформовану на базі відповідного інтересу сферу кримінально-правової політики можна буде віднести до числа загальних або спеціальних.

По-перше, збережемо вже означений критерій відповідності інститутам кримінального права, згідно з яким загальні сфери кримінально-правової політики відповідають загально-прийнятому виділенню інститутів Загальної частини, а спеціальні – інститутів Особливої частини. Такий підхід дозволяє повністю зберегти системність та ефективність кримінально-правового регулювання, поєднуючи загальні положення з особливостями боротьби з окремими групами діянь.

Критерій рівня узагальнення правових рішень дозволяє до загальних сфер кримінально-правової політики відносити сфери, що стосуються, наприклад, загальних принципів криміналізації діянь, універсальних підходів до визначення відповідальності, загальних видів звільнення від кримінальної відповідальності, системних принципів, правил і процедур призначення покарань тощо, тобто певної групи явищ, які носять загальний характер і поширюються на всі інші сфери кримінально-правової

політики. А спеціальні сфери зосереджені на особливостях (де)криміналізації конкретних видів діянь, специфіці санкцій за окремі види кримінальних правопорушень, особливих (спеціальних) умовах звільнення від відповідальності і т.п.

Критерій узагальнення методів та способів формування й реалізації дозволяє до загальних віднести сфери, що базуються на фундаментальних принципах кримінального права та загальних тенденціях розвитку кримінально-правової політики, а до спеціальних – сфери, які враховують специфіку конкретного родового чи безпосереднього об'єкта кримінально-правової охорони, особливості механізму заподіяння шкоди певним суспільним відносинам шляхом вчинення конкретної групи діянь

Критерій взаємозв'язку норм для загальних сфер кримінально-правової політики передбачає, по крайній мірі, узгодженість загальних інститутів кримінального права з усіма іншими інститутами, в той час як для спеціальних сфер характерним буде вироблення тісних взаємозв'язків норм в межах окремих розділів особливої частини, а також пропорційності санкцій за однорідні злочини чи дотримання системності кваліфікуючих ознак.

Критерій особливостей правозастосування для загальних сфер кримінально-правової політики вимагає загального системного підходу до кваліфікації всіх кримінальних правопорушень, в т.ч. принципову узгодженість правових позицій щодо загальних питань, а для спеціальних сфер - особливості кваліфікації та призначення покарання щодо окремих груп діянь, а також можливі варіанти застосування окремих норм.

Ну і, напевно, найбільш чіткий і важливий критерій - критерій цільової спрямованості – визначає, що загальні сфери кримінально-правової політики повинні бути спрямовані на забезпечення єдності функціонування кримінально-правової політики, формування загальних засад відповідальності та створення цілісної системи кримінально-правового впливу (щодо будь-якого діяння). Спеціальні же сфери спрямовані на захист конкретних суспільних відносин та забезпечення ефективності покарання за конкретні кримінальні правопорушення.

Запропоновані критерії не претендують на унікальність та уніфікованість щодо визначення приналежності певної сфери кримінально-правової політики до загальної чи спеціальної, відображають авторське бачення, яке сформувалося при аналізі спеціалізованої літератури. Їх виділення має на меті спрощення систематизації сфер кримінально-правової політики.

1. Фріс П.Л. *Інтереси кримінально-правової політики. Наше право.* 2005. №1. С. 52-59.
2. Козич І.В. *Систематизація загальних та спеціальних сфер кримінально-правової політики (на прикладі злочинів, що вчиняються із застосуванням насильства).* Університетські наукові записки. Часопис Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. Івано-Франківськ, №8, 2013. С.142-147
3. Козич І. В. *Кримінально-правова політика в сфері протидії злочинам, що вчиняються із застосуванням насильства: дис. ... канд.юрид.наук.* 12.00.08. Львів: ЛьвДУВС, 2012. 214 с.

Савчук В.А. Систематизація сфер кримінально-правової політики та її критерії

Стаття присвячена актуальній проблемі систематизації сфер кримінально-правової політики та визначенню критеріїв такої систематизації. Автор розглядає кримінально-правову політику як складову загальнодержавної правової політики та політики у сфері боротьби зі злочинністю.

У роботі аналізується підхід П.Л. Фріса, який пропонує використовувати інтерес як узагальнюючий елемент для структуризації правової політики. Автор також розглядає пропозицію І.В. Козича щодо поділу кримінально-правової політики на загально-кримінальні та спеціальні сфери, базуючись на традиційному поділі кримінального права на Загальну та Особливу частини.

Розвиваючи цей підхід, автор пропонує низку додаткових критеріїв для розмежування загальних та спеціальних сфер кримінально-правової політики. Серед них: відповідність інститутам кримінального права, рівень узагальнення правових рішень, узагальнення методів та способів формування й реалізації, взаємозв'язок норм, особливості правозастосування та цільова спрямованість.

Кожен з цих критеріїв детально розглядається з точки зору його застосування до загальних та спеціальних сфер кримінально-правової політики. Автор підкреслює, що запропоновані критерії не претендують на унікальність та уніфікованість, а відображають авторське бачення, сформоване на основі аналізу спеціалізованої літератури.

Стаття має теоретичне та практичне значення, оскільки пропонує новий підхід до систематизації сфер кримінально-правової політики. Це може сприяти більш ефективному формуванню та реалізації кримінально-правової політики, а також покращенню її узгодженості та системності.

Ключові слова: кримінально-правова політика, систематизація, загальні сфери, спеціальні сфери, критерії систематизації, інтерес, кримінальне право.

Savchuk V.A. Systematization of Criminal Law Policy Spheres and Its Criteria

This article addresses the pressing issue of systematizing criminal law policy spheres and determining the criteria for such systematization. The author examines

criminal law policy as a component of general state legal policy and crime-fighting policy.

The paper analyzes P.L. Fris's approach, which suggests using interest as a unifying element for structuring legal policy. The author also considers I.V. Kozych's proposal to divide criminal law policy into general criminal and special spheres, based on the traditional division of criminal law into General and Special parts.

Developing this approach, the author proposes a set of additional criteria for distinguishing between general and special spheres of criminal law policy. These include: correspondence to criminal law institutions, level of generalization of legal decisions, generalization of methods and ways of formation and implementation, interrelation of norms, peculiarities of law enforcement, and target orientation.

Each of these criteria is examined in detail from the perspective of its application to general and special spheres of criminal law policy. The author emphasizes that the proposed criteria do not claim to be unique or universal, but reflect the author's vision formed on the basis of an analysis of specialized literature.

The article has both theoretical and practical significance as it offers a new approach to systematizing criminal law policy spheres. This can contribute to more effective formation and implementation of criminal law policy, as well as improving its coherence and systematicity.

The proposed systematization can help in better structuring the criminal law policy, which in turn can lead to more effective crime prevention and control measures. It also provides a framework for policymakers and legal scholars to analyze and develop criminal law policies in a more systematic and coherent manner.

Furthermore, the article contributes to the ongoing academic discourse on the structure and organization of criminal law policy. By proposing new criteria for systematization, it opens up avenues for further research and debate in this field.

The author's approach of combining existing theories with new criteria demonstrates a comprehensive understanding of the subject matter and provides a solid foundation for future studies in criminal law policy systematization.

Keywords: criminal law policy, systematization, general spheres, special spheres, systematization criteria, interest, criminal law.